

KÉK EMLÉK

Hogyan is jutottam a megbízható értesüléshez, hogy a városban Oláh festőművész rajzórákat ad, erre már nem emlékszem. Tizenhárom-tizennégy éves lehettem, és festő szerettem volna lenni.

Azt sem tudom már, hogyan kapartam össze a rajzórák tisztelet-diját. Tudom, nem volt valami nagy pénz, össze lehetett rakni zsebpénzből, meg a tömegesen gyártott házfeladat-rajzok árából.

Ilyen még nem volt az életemben: önállóan tervezett akciót hajtottam végre egy rémesen komoly cél megvalósulásáért. Meg is szereztem a festőművész címet. A Horthy Miklós sugárúton lakott. Horthy után Đurković utca lett a sugárútból, és éppen ott, ahol akkor Oláh lakott, a pártbizottság székel.

A sugárút szóval akkor találkoztam először. Egy kicsit furcsa volt, hogy a sugárút éppen olyan utca, mint Szabadka központjának többi utcája, de ezen nem tépelődtem, hiszen a festőművészhez siettem. A lépcsőházban már komolyan izgultam. Becsöngettem.

Kegyetlenül kövér asszony nyitott ajtót. Mondtam neki, kit keresek és miért. Beengedett.

Olyan zavarban voltam, hogy a lakásból éppen semmit nem láttam meg. Az asszony betörtetett velem a műterembe, amelynek közepén festőállvány állt. Azt észrevettem. Nagyon imponált. Olyan műtermi festőállványt akkor láttam először. Oláhra úgy néztem, mint egy csodára, mint egy szentre, vagy istenre. A kegyetlenül kövér asszony — ahogyan egy feleség a szájával és ujjainak minimozdulataival a teljesen süket férjnek beszélhet — elmondta neki, miért jöttem. Oláhnál valami házikabát volt. Érdekes volt bozontos szemöldöke, és nem tudtam, honnan az a sárga folt a szakállán.

Végignézett, és a süket ember ellenőrizetlen színű hangjával megkérdezte, miért akarok megtanulni rajzolni. Azt mondtam neki, hogy festőművész szeretnék lenni. Erre pontosan emlékszem. Így mondtam: festőművész. Mulatságos kis tömzsi legényke lehettem, valószínűleg az egyetlen tanítványjelölt, mert ha többen lettünk volna, akkor Oláh mindannyiunknak egyszerre adott volna rajzórát. Mindössze néhány-szor voltam nála, talán mert elfogyott a pénzem és abba kellett hagynom a rajzórázást, de amíg odajártam, mindig egyedül tanítványoskodtam. Válaszomra furcsa, sípoló-fuvolázó hangján valami olyasmit mondott, hogy szép, szép, szép. Mármint hogy szép az a szándékom, amelyet segítségével szeretnék megközelíteni.

Zután egy egészen gyors párbeszéd következett, amelyben Oláhné asszony azzal segítkezett, hogy amit én mondtam, azt ő a maga

módszerével elismételte férjének. Így megállapodtunk abban, hogy mennyit fizetek, mikor jöjtek, és mit hozzak magammal. Nagyon elégedett voltam.

Boldogan nyestem hársat, bádogdobozba szabtam a vesszőcskéket és — ahogyan Oláh mondta — leagyagoltam a doboz száját és égettem a gallyakat.

A mostani városi könyvtár épületében volt akkor az úri kaszinó. És az alatt a néhány év alatt, amíg én úri kaszinóként tartottam nyilván ezt az épületet, egyetlenegyszer lestem ott meg — a földszinti terem nagy ablakára szorítva homlokom — egy tárlatot. A képek mind egyformán nagyon színesek voltak és szoktatni kellett a szemem a képekhez, hogy megsejtsem, erdőrésztletre emlékeztetnek-e a színes foltok, aktra vagy intéreure. Távol voltam még nagyon az ablaküvegen át látottaktól, Munkácsy tetszett és Raffaello. Persze messziről. Pici reprodukciók közvetítették le ezt a kapcsolatot, amely éterivé kopott és leszűrült az ilyen kommunikációban.

Oláh, az élő, szakállas, süket, ő lett hirtelen az egyetlen példakép. Dehogyan juthatott eszembe, hogy mekkora szükség van ott a Horthy Miklós sugárúton a kis gimnazista pengőjére. Különös kegynek tartottam a rajzórákat.

Csakugyan rajzórák voltak. Vázát rajzoltatott velem. Szénnel. Rajztáblára szegezett papirosra. Az első óra volt számomra a legizgalmasabb.

Hagyta, hogy lerajzoljam a vázát. Persze, nem azt a vázát rajzoltam le, amelyet elébem tett, hanem egy vázát. Már azt hittem, hogy kész a rajz, amikor észrevettem, hogy mögöttem áll. Figyelte, mit csinálok.

Ekkor helyet cseréltünk. Ő ült le a rajztáblához, és én álltam mögé. Nemcsak mondta, hogy mit kell tennem és hogyan, hanem mutatta is.

A néhány rajzórához, amit tőle kaptam, hamar elfogyott a zsebpénzem, ráadásként jött a báméskodás lehetősége a műteremszobában. Lélegzetelállítóan izgalmas volt a váza rajzolása közben, suttyomban a falakra függesztett képeket nézni, Raffaello- és Munkácsy-reprodukciók után eredeti festményeket látni, alapos műgonddal megfesteteket. Mert az öreg bizony megkövetelte — elsősorban magától és persze másoktól is — a maxmális mesterségbeli felkészültséget.

— Finggal nem lehet tojást festeni! — ez volt az egyik kedvenc jelszava. De tudta is, mindig tudta, nagyon tudta a művészi ténykedés minden csínját-bínját.

Sok évvel később, amikor szövőszékét vásároltam meg tőle, a Petőfi utcában, ahol utolsó éveiben első emeleti balkonos szobájából nézte az utcát, a csirkepiacra igyekvőket, a gimnazistákat és a Teréztemplom egyre ferdülő két tornyát, látászavarok jelezték a közelgő véget, akkor is szóvá tette a mai festők gondatlanságát. Hóka, fénytelen képeik elárulják, hogy nem ismerik a szakmát.

— Lakkozni kell! — jelentette ki a kinyilatkoztatás erejével, és bozontos szemöldöke alól a templomtorony merőlegeseit ferdén rögzítő szeme villogott.

Nem emlékezett már arra a kis gimnazistára, akinek ő volt az életében az első igazi festő. Pedig akkor, ott, vázarajzolás közben ígért meg a festészet, amikor lopva képeit néztem. Őnarcképét. A kegyetlenül kövér asszony portréját. És egy kellemes külsejű, tigrisléptű lány, a lánya portréit, felöltözött és öltözetlen figuráját.

Kékjeit néztem. Akkor sejtettem meg először, hogy a paletta színkáoszából feltámadhat egy szín, és függetlenül attól, hogy mit lát a festő, életet kaphat az a szín. Művészetet tolmácsolhat.

Már öt éve Oláh nem nézi a Teréz-templom tornyait. Öt évet írtam, de most, hogy átnéztem az 1966-os *7 Napot*, nem találtam meg benne az írást, amely Oláh halálakor jelent meg. Az is lehet, hogy a szabadkai festészet jubiláris tárlatának katalógusában rosszul van beletyomva halálának éve. Arra emlékszem, hogy azt a szöveget, amelyet most a régi újságban kerestem, ott mondtam el Oláh koporsójánál. Mondják, hogy akkor sírtam is. Lehet. Az biztos, hogy nem szóltam éppen szépeket erről a Szabadkáról, amely mostohája volt és maradt is művészeinek. Saját kárára. Megérdemli.

A Petőfi utcában szépek a galagonyafák. Most hullatják leveleiket. Almási kitűnő portréját Oláh Sándorról ott szeretném látni a galagonyák alatt.

